

PAKS és VIDÉKE

Közművelődési-, társadalmi-, gazdasági hetilap.

Megjelenik minden héten egyszer, vasárnap. Előfizetési ára egész évre 6 frt; fél évre 3 frt; évnegyedre 1 frt 50 kr. Egyes szám ára 10 kr.— Hirdetések jutányos áron számíthatnak. Az előfizetési pénzek a kiadóhivatalba; minden kézirat, cserapéldány stb. Paksra a szerkesztőséghez kéretik czimeztetni

Tűzoltó egyesület.

A 19 ezer lakossággal bíró Szolnokon egy raktárban kiütött tűz, majdnem végzettsé vált a városra s a három napon át dult tüzet, csak is a fővárosból kért tűzoltók lokalizálhatták, — mert Szolnokon nincsenek tűzoltók.

A 11 ezer lakosságú Csongrád-megyei Mindszentben, mint az ottani lap írja, — nincsen tűzoltó egyesület.

Paksra van önkéntes tűzoltó egyesület, mely évek hosszú során, habár küzdelmek árán is — fentartotta magát s a község is, hogy ezen mindnyájunkra nézve fontos, nélkülözhetetlen egyesület virágzásnak induljon, évi 400 forinttal segíje.

Tűzoltóinkra büszkék lehetünk, mert derekasan megállják helyüket a vészben; — de utóbbi időben azon megrendítő hírt halljuk felszínre kerülni, hogy az egyesület fennállásának alapja veszélyeztetve van akkor, midőn már az egyesület annyira haladt, hogy a tagoknak teljes új öltözéket szerzett be, a szerelvényeket javíttatta és még ezen felül készpénzzel is rendelkezik.

Ugy a tiszti kar, mint a legénység, a legőszintébb ragaszkodással van a főparancsnok iránt, — így a fennállásra nézve, mi, a legbiztosabb reményeket tápláltuk és tápláljuk ezentúl is, daczára a hiób híreknek.

Több oldalról azt hangoztatják, kéretnék fel Szeniczey Ferencz úr, engedné meg, az újavárosi katonai laktanya épületén tűzoltósági gyakorlatokat végezni s e gyakorlatok mentől gyakrabban tartassanak meg, hogy a tűzoltó egyesület tagjainak gyakrabban legyen alkalmuk együtt lenni s a kapesot főparancsnok s legénység közt mind szorosabbra fűzni s határozott erélyt kifejtve, az elégedetlen, avagy engedetlen tagokat kizárni az egyesület kebeléből.

A tűzoltó egyesület buzgó tagjai ez uton hiszik az egyesületbe ismét új vért önteni s megmenteni azt, az a nélkül is számtalan csapások által súlytott községünknek, — a mit mi is őszinte szívből ohajtunk, kívánunk.

A takarékpénztárak reformjáról.

A szeredi takarékpénztár, mint általánosan tudva van, hamis váltók áldozata lett melyeket a Friedmann és Wasching vágyszeredő gépgyáros cég főnöke követett el. A hamis váltók ugyan körülbelül 30000 frtra rugtak, de ez még nem lett volna végzetes a takarékpénztárra, hanem a midőn a veszteségnek híre kelt, az összes betevők felmondták betétjeiket, és ez azután megelője volt az intézetnek, mely most kénytelen lesz liquidálni a mit szintén csak a részvényesek

újabb áldozataival hajthat véghez. Pedig a szeredi takarékpénztár még aránylag kedvező helyzetben volt, mert 70000 frt alaptőke és mintegy 9000 frt tartaléktőke mellett csak mintegy 168000 frt betétje volt, tehát aránylag csekély idegen tőkével dolgozott, holott akárhány olyan takarékpénztárunk is van, melyek csekélyebb saját tőke mellett milliókra rúgó betétekkel dolgoznak és mint a »Magyar Mercur« című közgazdasági szaklap és sorsolási értesítő egy alapos czikke nyomán azonnal bebizonyítjuk, ezeket az óriási idegen tőkéket oly módon helyezik el, hogy szükség esetén nem képesek annak csak kis részét is mozgósítani.

Minő óriási válság fenyegetné az országot, ha az összes betevők, de ha csak csekély részük is felmondaná a betéteket? Pedig ha a monarchiánk háboruba keverednék, vagy ha nagyobb ragály ütne ki, kétségtelen hogy óriási lesz azoknak a száma, kik visszakövetelik betétjeiket. És első sorban a takarékpénztárak jönnének zavarba, mert ezeknél van a tőke leginkább jelzálogkölesönökben lekötve, melyeket nem lehet egy könnyen mozgósítani.

A legutolsó statisztikai összeállítás sze int 1885-ben 395 takarékpénztár volt az országban, melyek mérlege szerint a befizetett részvénytőke 2.5219000 frt. A tartaléktőke pedig 20.069000 frt volt, a betétek pedig 335504000 frtra rúgtak. Tehát mintegy 45 millió saját tőkével szemben a takarékpénztárak 335 millió idegen pénzt kezelnek. És most lássuk miként helyezik el a takarékpénztárak ez óriási összeget. A legnagyobb részét jelzálog-kölesönökbe vagyis ingatlanokba betáblázott kölesönökbe fektetik, a mire 132409000 frtot adtak ki, váltókban fekszik 131610000 frt kötvénykölesönökbe 35948000 frt, értékpapirokban 57995000 frt, leltár és ingatlanok 13207000 frt. Ezekből a számokból könnyű a következtetést levonni. Ha a betevők felmondják betéteiket majd minden takarékpénztár fennakad, mert a mint a fentebbi adatokból látható, körülbelül 182 millió frt csak hosszú idő múlva is nehezen folyósítható tétélekben van elhelyezve, de még a váltó tárcza nagy része sem hajtható be elég rövid idő múlva.

Az igaz ugyan, hogy a betétek felmondására is van bizonyos határidő kitéve, de ha a mi intézeteink betéteit vizsgáljuk, azt tapasztaljuk, hogy ez nem elégséges, minthogy a betétek jobbra kis összegekből keletkeznek, melyekre nézve vagy egyáltalán semmi vagy csak nagyon rövid idejű felmondás van kitéve. Ugyanis a 10 frtnál kisebb betéttel szereplő könyvek száma az összes könyveknek 10.93%, a 10—50 frtos betétek 18—52%, 50—100 frtos 133.67%, 100—500 frtos 30.12% volt, vagyis a kis betétekre az összes betéti könyveknek 70%-ka esik. Így tehát a felmondási határidő nem sokat lendít a dolgon, mert a kisebb betéteknél legfeljebb pár napi felmondás van, a mely idő alatt az aktívákat nem lehet folyósítani.

Igaz ugyan, hogy a takarékpénztárakban meg van a jó szándék, hogy a saját és idegen tőke között levő óriási aránytalanságot minél jobban megszüntessék és azért igyekeznek lehetőleg nagy tartaléktőkéket gyűjteni, a mint már 25 millió

forint részvénytőke mellett a tartalék alapok 20 millió tekintélyes összeget mutatnak fel, de mind a mellett az alap és tartaléktőke együtt csak alig 11%-át teszik ki az összes forgatott tőkének.

Ez az óriási aránytalanság méltán ejti gondolkozóba azokat, kik közgazdasági érdekekkel komolyan foglalkoznak, ezért hangoztatják magánkörökben parlamentben és sajtóban egyaránt a takarékpénztárak reformjának szükségét. Mindenki érzi, hogy valamely ovó intézkedés, vagy bizonyos mérvű szabályozás megtételének szükségessége elérkezett. Kétségtelen, hogy a magyarországi pénzügyintézetek a közszükség hatása alatt, társadalmi uton keletkeztek és az óriási erkölcsi és anyagi haladás melyet ma felmutatni képesek, fényes bizonyosságok arra nézve, hogy állami befolyás nélkül is egészséges irányban fejlődtek és hazánk nélkülözhetetlen közgazdasági faktoráivá váltak. Békés politikai viszonyok között talán nem is oly eminens a veszély, mely abban rejlik, hogy a takarékpénztárak a reájuk bizott óriási összegeket nem képesek idejekorán visszafizetni. Azonban a külpolitikai viszonyok nem oly természetűek, melyek tartós békére engednének következtetni és ha nem állunk is egy közeli háború küszöbén, még sem jelezhetjük a helyzetet egyébként, — bizonytalannál.

Folytonosan hangoztatott reform eszmék abból a pontból indulnak ki, hogy a nagy mennyiségű betétekkel nem áll arányban a biztonsági alap. Ez állapot megszüntetésére rendszeren azt az orvosságot ajánlják, hogy egyrészt a betéteket kell korlátozni, másrészt pedig a tőkéket oly módon kell elhelyezni, hogy azok könnyen legyenek folyósíthatók.

Gyakorlatilag mind a két mód majdnem kivihetetlen. A betétek a bizalom kifolyásai, és a bizalmat nem lehet korlátozni. — Ha valaki pénzt beviszi a takarékpénztárba melyhez bizalma van, nem lehet őt kiutasítani azzal, hogy a maximum már el van érve; vigye tehát oly intézetbe a pénzt melyhez nincs bizalma. — A mi a másik módot illeti, ezsem vihető könnyen keresztül, mert a takarékpénztár természetesen oly módon helyezi el a tőkét, a mely az illető vidék szükségleteinek legjobban meg felel és neki a legtöbb biztonságot nyújtja. Ez pedig nálunk, hol a gazdálkodással foglalkozók vannak túlsúlyban, csakis jelzálog kölesönzés.

A napi lapokban sok mindenféle javaslat merült fel, mely közül sok életre való is volt, hogy miként lehetne expedienst találni arra, hogy a kérdés minél előbb és minél jobban megoldassék. Nem lehet feladatunk e javaslatott itt felsorolni és bonczkés alá venni. Ez nem is férne bele egy kis czikkecskébe. Annyi bizonyos, hogy a takarékpénztárak reformját maguknak a takarékpénztáraknak kell kezükbe venni és nem szabad addig várnunk a míg aztat a törvényhozas intézné el, mert akkor esetleg oly annyira megnyirbáltatnék hatás körük, hogy az a közgazdasági érdek, mely a takarékpénztárakban rejlik érzékeny csorbát szenvedhetne.

Mint fentebb hangsúlyoztuk, a takarékpénztárak társadalmi uton keletkeztek és ebben rejlik nagy erejük. — Az állami ingerentianak csak addig szabad érvényesülni, a meddig az ál-

lam érdeke ezt megkívánja. Már egy ízben meg is indult a mozgalom, hogy a takarékpénztárak vegyék kezükbe reformálásuk kérdését. 1885-ben kongresszusra gyűltek össze Budapestre a pénzintézetek, de akkor az a kongresszus csak ürügy volt arra, hogy az országos kiállítás minél többen látogassák és az országos kiállítás elterelte a figyelmet más irányban. Ma nincs országos kiállítás, ma nagyobb figyelemmel és jobb eredményre való kilátással lehetne a mozgalmat megindítani. Rendezzenek a hazai pénzintézetek újabb országos kongresszust melyen azok a kitűnő szakemberek kikkel — hála Istennek — pénzintézeteink dicsőkedhetnek, bizonyára találnak módot arra, hogy miként lehet takarékpénztárainkat úgy reformálni, hogy minden jogos érdek ki legyen elégítve.

De ezt minél előbb meg kell tenni, míg mielőtt a mindent elnyelő moloch, az állam teszi súlyos kezét takarékpénztárainkra.

A községi közmunka tárgyában.

A gazdasági egyesületek országos szövetkezete Nagy-Körösön tartott kongresszusában egy határozati javaslat terjesztett be a községi közmunka mikénti felhasználása tárgyában, mely ugyan a kongresszus által el nem fogadhatónak mondatott ki, mert bővebb tanulmányozásra van szükség, mintsem az előadott javaslat nyomán rögtönösen határozhasson a kongresszus; s így bővebb tanulmányozás végett ki adatott a javaslat egy adhoc ki küldött bizottságnak, hogy ez e feletti véleményes javaslatát a jövő évben tartandó kongresszuson beterjessze.

Kétségkívül ez volt a leghelyesebb eljárás oly ügyben, mely még nálunk sem eléggé tanulmányozva, sem eléggé a gyakorlat által megismertetés végett kifejtve nincsen.

S habár több oly eszmét pendít meg a javaslat, melytől a gyakorlati élet sok üdvöset remélhet s így az, hogy a községi közmunka mindenütt elengedhetlenül életbeléptettség, mindenki által, ki a községi utaink primitív állapotát látja és ismeri, csak örömmel fogadtatik, de mivel vannak olyak is, melyeket elfogadva a községi közmunkát egész valójából kiforgatnák s községi utainkat ad infinitum a mostani állapotba kárhoztatnák: valóban a bővebb tanulmányozás e részben elmaradhatatlan.

Igy a javaslat azon része, mely a községi közmunkát a hadászati, a törvényhatósági sath. utakra fordítandónak tanácsolja, oly intézkedésnek tűnik fel, hogy valóban feleslegessé válnék magának a községi közmunkának megalapítása is, mert hisz ennél sokkal észszerűbb s kevésbé komplikált dolog s intézkedés volna egyedül az állami a törvényhatósági közmunának dekretálása s kibővítése.

Ily esetben kár volna s egészen felesleges munka új czimű s nevű közmunkákat dekretálni, s egyenesebb s helyesebb eljárás volna egy czim alatt annyi terhet róni ki, a mennyi a kitűzött czél elérésére szükséges és kívánatos.

Közterheink s kötelelességeink eddigi sok külfelésege a legalkalmatlanabb mód azoknak kellő és pontos elviselésében, ezeknek szaporítása aligha válnék hasznára az élénkbe kitűzött czél elérésében: ezektől tehát a mennyire csak lehetséges, szabadulni javasolja maga a gyakorlati élet.

A községi közmunkának nem lehet semmiféleképp más feladata, mint a községi közlekedési utakon való felhasználása: mert valamint az állam nem lehet el községek nélkül, vagy is, hogy állam, megye alakulhasson, első sorban községeknek kell lenni, úgy az eddigi azon eljárást, hogy a községi utakra semmi gond sem fordított, hanem csak az államiak, s törvényhatóságiak vétet ek ortalomba s kiépítésre és fenntartásra, nem lehet egészen helyesnek tartani, s a logikai rend bizonyos aberrációjának kell tekinteni: az állami, törvényhatósági utaknak rendeltetésük jogosultságát s közhasználatosságát csak úgy alapíthatjuk meg, ha a községi közlekedési utakat oly helyzetbe hozzuk, hogy érint-

kezésök akadálytalan legyen az állami, a törvényhatósági utakkal.

A míg a községi közlekedési utak nincsenek azon állapotban, hogy erekül szolgáljanak a forgalom keringésének az állami s törvényhatósági s vasutakhoz: addig azok soha sem lesznek a jólétet alkotó általános erős tényezők.

Pedig az utaknak, legyenek azok bármily rendűek is, ez a legelső feladatuk.

Hogy tehát a községi utak — melyeknek kiépítését s jó karban tartását a közjólét szempontjából mindenki jogosan kívánhatja — a községi közmunkának más célra és térre vonása által — primitív állapotjokból kivitessenek, s használható állapotba tételhesenek — a községi közmunkát csupán és kizárólagosan ezekre kell fordítani.

B a r s.

T Á R S A D A L O M.

Népdalok.

I.

Kidolom magamat is... Hogy is csak?
Szegény, szegény »poéta«, hej! nótás pap,
Jobb nek, d csak a bibliát forgatni,
Mint a sok szép hamis szemből olvasni...

Idvezülni tanulsz meg a szentektől, —
Elkárholni a hamis, szép szemektől...
Idvezülni ékesség a szentektől...
Elkárholni — ékesség szép szemektől!

II.

Szerettem, szeretted, de megcsalt, a hűtlen!
Álnok csaláságot egy szó nélkül türtem...
De most már nem lehet, mert nem bírom túrni!
Elkezdem a lelkét mindhalálig úzni!

Verjen meg az Isten! — Azon kezdem, hűtlen!
Égjen el a lelked az önvádoló tűzben!
A lelkiismeret töje meg a tested!
Élsz, halsz, nyugodalmad' schol sose leljed!

III.

Egy »nótás« már rólad is szép feleség...
Bizony isten a csuda, hogy szeretsz még?
Száz szép lányról, szép asszonyról daloltam...
Édes-hamis szavakra hajoltam...

Áldjon meg a jó Isten hű feleség!
Áldjon meg az Isten a mért szeretsz még!
Nincs is másod a hűségben, szépségben!
Csak tégedet teremtett az Ég nekem!

Tudom én, hogy bűnös vagyok, vétkeztem.
Ne is bocsás: meg nekem az életben!
Büntesd meg ezt a »nótás« — rossz szívemet!
— Csókoj!... csókoj!... eszem a jó Istened

Szabó Nándor.

H I R E K.

— Lopás. Baksai György és Bach Ádám a Dunapartól eltolvajoltak m. hó 19-én Szarka János, Kiefer Ferenc és Rodenbücher János kárára két szál deszkát 6 forint értékben, — a mit a esendőségi járőrnek Mojzer Lajos esendőr előtti be is vallottak a tolvajok s azt adták elő, hogy a deszkákat Kiss Józsefnek adták át 1 forint 20 kr. adósság fejében. Kiss József tagadja, hogy neki tudomása volna a lopásról s hogy a lopott tárgy lett volna s hogy ő azt adósságba vette volna át. A két szál deszka át lett adva a helybeli községi eljáróságnak.

— Utrenghalók. Több lelkes háztulajdonos, hogy a kálváriához vezető út kiköveztessék, pénzadományokat gyűjtve, az esőzések által nagyon megrongált utazást kiköveztették: — de némely fuvarosok, mint Grösz és Szlanyinka a rendes út helyet, a házak mellett fuvarozzák lefelé a 800—900 literes boros hordókat, miáltal kikoptatják a kövezet szeleit s a nagy esőzések, — mint a keddi is például — alámoszák azt s lassankint a közadakozásból épített kövezet a Dunába jut; de sőt a vízfolyás utat tör magának a házak udvarába s kiszámíthatlan károkat okozhat, a távol levő háztulajdonosoknak. A fuvarosok a tu-

lajdonosok által figyelmeztetvén, Grösz által esdoronggal lettek megtámadva, — a miért is a bíróságnál feljelentés tétetvén, hisszük, hogy az öntudatosan rombolók és e mellett életveszélyes fenyegetők példás büntetésben fognak részesülni.

— Tűz. Hétfőn délután 1—2 óra között kigyulladt Poczang molnár föutczai háza s rövid fél óra alatt ez s Kohn Antal háza is a lángok martalékává lett. — A kalocsai vásáron lévén tűzoltóink legnagyobb része, így csak késon jöttek össze a csekély számú itthon levők a veszély színhelyére. Szerencse, hogy szél nem dühöngött s hogy az égő ház előtt Róka Mihály eserép zsindeyes háza megakadályozta a tűz tovább terjedését, különben a város végi, csupán nádas fedelű házak mind martalékául estek volna a bős elemnek. A kár 4400 forint, melyből az óriási rész Róka Mihályra esik, kinek kitűnő cséplőgépe és igen sok fája égett el; — ő maga a padláson rekedt s csak a tetőzet feltörése mellett volt képes a házat megmenteni, mely részen át adták a vizet, hogy a már-már betörő lángokat ellensúlyozhassa. — Szakally Ferencz a ház előtti hegyoldalba menekedett, hova a szikrák felhatolván, ruhája meggyulladt s csak úgy menekedett meg, hogy bele hentergett a homokos földbe; — a hegyen levők pedig felhúzták a hegyre, melyet megkerülve jött vissza lakásához.

— Agyonütötte a hordó. Rosenbaum Lajos paksi kereskedőt nyomdásznok vejét Kis-szálláson. Ugyanis Rosenbaum hordót égetett, mely művelet közben a hordó szétrobbant s egy donga úgy vagta fejbe, hogy szörnyet halt.

— Említettük, hogy Péterman Ferencz levélhordó elhalálozott s özvegyet, nyolcz gyermekkel hagyott hátra. Most az özvegy nyugdíj kiutalványozásért folyamodván, Spies apát úr az összes szükségeltető okmányokat díjmentesen adta ki s bélyegre is a sajátjából adott. — A postai halotti egyetből azonban, melynek a boldogult tagja volt, még mai napig se kapta meg az özvegy, az őt illető temetési összeget. — A pécsi postaigazgatóság, tekintettel az özvegy szorult anyagi viszonyaira, nagy családjára, táviratilag utalványoztatott 75 forintot; mely nagylelkű ténye általános kedvező fogadtatásban részesült városunk közönségének minden rétegében.

— Talált kis kutya. Nagy Dorogh és Kajdaes között egy barna rövid szőrű kis kutya találtatott nyakán egy lánczeczal. Tulajdonosa jelentkezhetik e lap szerkesztőjénél.

— A vándor cigányokról, kik a vagyon és személybiztonságnak a legnagyobb és legveszélyesebb ellenségei. Somogy megye, más megyék példájára igen észszerű szabályrendelet kiadását tervezi, melynek az a leghatályosabb pontja, mely szerint a kóborló cigányoknak nem lesz szabad ezentúl lovat tartaniok. Ezzel az intézkedéssel a kóborlás igen meg lesz nehezítve, minélfogva remélni lehet, hogy ez a nomád nép végre is kényszerítve lesz alkalmazkodni az európai civilizáció követelményeihez, az egy helyen való lakáshoz és munkához. A cigányok által elkövetett temérdek büntény igazolja a szigorú, mellyel az államhatalom ezt a népet kivételes eszközökkel is a közrend tisztelésére szoktatni akarná; ohajtandó volna e részben még még szigorúbb és hatályosabb intézkedések életbeléptetése is.

— Jő fogást tett Arany József adonyi esendősparancnok mult vasárnap éjjel a dunapentelei Sudár nevű kis erdőben. Ugyanis tudomására jött, hogy Tamásiból két lovat loptak el s e lovak a nevezett erdőben vannak elrejtve. Arany magához véve a pentelei őrsöt, a lovakat megtalálta s a tolvajt, egy körözött rablógyilkos és katona szökevény személyében el is fogta az uradalmi istállóban egy telen alatt négykélz láballva. — borjunak hitte magát az őrsparancnok által tekintetni s így megmenekülhetni. A tolvaj Petrovics József nevű cigány, de tagadja nevét s magát Kolompárnak adja ki, — félvén az akasztófától, mely reá vár. Petrovics már 1885. év óta körözve van; homlokán két sebhely, kezén is egy sebesülés nyoma s

rdén egy bütyök van, mely konstaláltván, azonossága minden kételyt kizárólag be van bizonyítva. — A tettest aztán levitte Tamásiba, de a lovak tulajdonosa már Pinczehelyen volt vásáron s éppen alkudott két lóra, midőn az őrsparancsnok tudtára adta a jó hírt, hogy lovai megkerültek.

— **A pápa főkörmányzó.** Egyik varsói lap a napokban egy hírt közölt, melyben a pápát többek közt Krisztus helytartójának nevezte. Minthogy azonban Lengyelországban régóta beszüntették a helytartóságot, a varsói cenzor jónak látta a helytartó szót kitörölni és a főkörmányzó kifejezést tette helyébe. Így aztán most a pápa Krisztus főkörmányzójává nevezetett ki a muszka cenzurátus által.

— **A kolera** Bombayban szokatlanul hevesen tört ki. Naponként 20—25 ember esik áldozatul a betegségnek.

— **A mint már egyszer megirtuk** a gyümölcsből pálinka nem főzhető adómentesen; pedig ugyancsak hangoztatják mindenfelé, hogy gyümölcsöket állítsunk fel. Most aztán a lehullott gyümölcsöt a disznók elé dobhatjuk, vagy potom árért adjuk el, ha nem akarjuk a nagyon magasra felemelt adót fizetni.

— **Hogyan keletkeznek száj-és bőrbetegségek az iskolás gyermekek közt?** Igen számos esetben úgy, hogy a tanulók az iskola udvarán levő kútnál egy közös pohárból, vagy edényből isznak, közben egyik másiknak meglévő torok- vagy szájbaja átragad mindazokra, akik vele ugyanazon edényből ittak. Soha se engedjük meg tehát, hogy a gyermekek egy közös edényből, egymás után igyanak a nélkül, hogy mindegyik után a viz kiöntetett s az edény jól kimosatott volna. Leghelyesebb pedig meghagyni a gyermekeknek, hogy iskolába menés előtt igyanak oda-haza s sehol semmi fele vízhez ne nyuljanak addig, míg az iskolából haza nem jönnek. (Hosszú Élet.)

— **Kik huzcolják be a ragályos betegségeket a városokba, községekbe?** A csavargók, kéregetők, tolonczok és oláh-czigányok. Ez utóbbiakról hitelesen ki van mutatva, hogy midőn pár év előtt a fehérmegy. Czeceze községen keresztül vonultak, rá más napra kitört ott a ronszó toroklob a gyermekek közt, kik közül alig egy-két hét lefolyása alatt, száznál többen vándoroltak ki apró koporsóikban a temetőbe. A vizsgálat később kiderítette, hogy a községen átvonult czigányok kocsiájában egy torokbajos gyerek is feküdt beteg, a ki körül a czecezei kis gyermekek összegyűltek, e közben ragadt el rájuk a pusztító torokbetegség. (Hosszú Élet.)

— **Elharapta a nyelvét** Nagy-Kanizsán egy cipész segéd, a ki egy kissé többet vett be a jóból a kelteténél s ezt az esetét ráfogta egy leányra, hogy az harapta le a nyelvét. A szolgáló leány aztán kihallgattatván, elmondta, hogy ő eddig soha se látta a »lábtümművész« uracsot s csak annyit tud, hogy nagyon udvariatlan volt a viganó iránt s hogy a kadarka okozta mámor lódítása folytán két széken keresztül ölelvén meg a legjobbedesanyát — ekkor harapott nyelvét. Kijózanodás után dandynk bele is nyugodott a vallomásba s nem kívánt kárpótlást, — úgy, mint a pozsonyi 14 ezer forintos elveszett pénzes levél feladója Schmidt sem.

— **Annyit nem ér egy asszony!** Hogy a szegényebb osztályú nép hogy fogja fel még most is a házasságot, mutatja azt az orosházi következő eset is: Megjelennek a lelkésznel a vőlegény és menyasszony egy-egy kísérővel. A lelkész, mikor el akarja őket bocsájtani, azt mondja a legénynek, hogy hozzon 1 frt 50 krért bizonyos iratokra helyet. A legény a menyasszonnyal és kísérőkkel együtt elment, de 5 perc múlva vissza térvén, azt mondja a lelkésznek: »Tiszteletes úr! Meggondoltam a dolgot, én 1 frt 50 krt nem költök egy asszonyra, inkább nem házasodok meg.« S úgy lön, miként mondá, — nem is lett semmi a házasságból.

— **Az üveg hatása a borra.** Franciaországban mint a »Mouleur Industriel« írja, azt tapasztalták, hogy az ő és jó bor, melyet

különböző üvegekbe töltöttek, az ugynevezett rouen-üvegekben javult, ellenben a többiben az új borra emlékeztető fanyar utóíz kapott. Ennek az üveg az oka, melyet a palackgyártáshoz használnak s ennek tulajdonitja Peligot vegyész azt a változást is, melyen a bor, ha sokáig üvegekben áll, keresztlül megy. Jelenleg az üveg különböző anyagból készül, a szokásos szódát és hamuzsirt sokszor olcsóbb magnézia- és mészsanyagokkal pótolják, a melyekre a borsav erős hatást tesz s úgy látszik, hogy igen sok boros palack éppen e miatt rossz. — Azoknál az üvegeknél, a melyekben a bor javul, a mézspótlék nem haladja meg a 18—20 százalékot. Sajnos, hogy a palackoknak jó vagy rossz tulajdonságait csak vegyi uton lehet megállapítani, azért jó borokhoz inkább valamivel drágább üveget kell venni mint nagyon olcsókat, mert ezek rendszeren rosszak.

— **Öngyilkosság.** Hajpál István, fészol-gabirói díjnok buskomorságban, m. hó 30-án d. u. 5 órakor agyonlőtte magát. A 22 éves szerencsétlen fiatal ember meg három óráig szenvedett irtozatos kínokat. — Korunk e ragadós nyavalyája, az öngyilkosság nagy dimenziókat kezd ölteni mindenfelé.

— **A rövid szivarok ára** 2 krról 2 1/2 krra, a 4 kros kubák darabja 5 krra, az 5 krosok 6 krra, a britannika 7 krra, a virginia (vergóniai) 5 és 1/2 krra emeltetett fel e hó 1-től.

— **Vidéki tüzoltók oktatása.** A tüzoltói intézmény évről-évre több tért hódít az ország különböző vidékein. Ma-holnap nem lesz jelentékenyebb község, melynek ne lenne saját szervezett tüzoltósága. A budapesti tüzoltó testület parancsnoksága, az előző évek szokásához híven, az idei nyár folyamán is küld néhány gyakorlómestert a vidékre, a kik kellő elméleti és gyakorlati beoktatásban részesítik az ez iránt folyamodó önkéntes tüzoltóságokat. A gyakorlómesterek uti- és napidijait a budapesti tüzoltó testület pénztára viseli: az oktatásban részesülő vidéki testületek csupán a lakás és ellátás költségeinek viselésére vannak kötelezve.

— **Az új emberirtó.** A közös hadügyminiszterium a Maxim Hiram-féle amerikai találmányú önműködő golyószórópuskát elfogadta és azt a közös hadsereg számára megszerezte. E legújabb fegyver löhatása minden eddigi eredményt messze felülmul. Tüzelési gyorsasága és pusztító ereje majdnem a hitetlenséggel határos. — A fegyver csővének átmérője csak 8 milliméter, épen annyi, mint a Mannlicher-féle új ismétlő puskáé, amiért is ugyanaz a töltényegység használható. — Az amerikai feltalálónál egyelőre csak harmincz ily darabot rendeltek meg, melyet egyelőre a galicziai várak megerősítésére fognak alkalmazni. Szó van még arról is, hogy e fegyveremet a könnyű lovasság ama részeinél is alkalmazzák, melyek a gyalogságtól elválva, a harcban önállólag működnek és mintegy magukra utalvák. — Az önműködő golyószóró tüzelési próbája e napokban Bécs-Ujhely mellett tartott meg, s mint mondják igen fényesen sikerült. — Az új gyilkos szerszám perczenként hatszáz golyót löhet ki. A 900 lépés horderejű lövonalon belül halandó ember nem mozoghat, hármennyire megvetné is a halált. A löterület tehát föltétlenül biztos. Nem tulság, de merő valóság, hogy egyetlen egy ily fegyvernek három kezelő tüzérje képes ugyanannyi zászlóaljat megállítani és azt nehány percz alatt megsemmisíteni. Eddigél a legmerészebb fantázia is merő lehetetlenségnek vallott oly eredményt, minőt most az alig 26 éves fiatal amerikai ért el.

— **A tej és ibolya mint szűpítőszér.** Párisban most nagy keleté van a tejnek és az ibolyának. Egy írő ugyanis a napokban valahol rá akadt annak a régi receptjére, melyet Jozefin császárné használt s melynek ő híres teintjét köszönhetette. Napoleon neje reggelentk forró tejjel öntött le egy tányér friss ibolyát s a virágillatos folyadékkal aztán jól megmosakodott. Alig lett ismeretessé Párisban ez a recept, délutánonként ezer és ezer hölgy vándorol ki a boulei erdőbe, kis kosarakba szedve az ibolyát. Mi is megérjük nemsokára, hogy reggeli kávénk erő-

sebb lesz az eddiginél, mert a tejet asszonyaink — kik tudvalevőleg nálunk sem kevésbé hiuk, mint Párisban — mosakodásra fogják használni.

KÖZ- és MEZŐGAZDASÁG.

Koncentrált marha-trágya.

[Engrais de bœuf.]

Földművelésünk tudvalevőleg súlyos viszonyok közt él s ennek hatása a nemzet működésének minden ágában sajnosan érezhető.

T r é f o r t miniszternek nem rég tett az a kijelentése, hogy a Bánátnak Magyarország éléstáraként való odaállítása maholnap szatirává válik, fájdalom, csaknem az egész országra nézve áll.

S kétségtelen, hogy ennek több más körülmények mellett az is egyik főoka, hogy gazdáink nem fordítanak kellő gondot a föld termő erejének fenntartására és növelésre, más szóval nem trágyázzák rendszeresen, a mi pedig a mezzei termelés leghatásosabb segítője.

A magyar ember ugyanis még mindig begombolkozik a modern földművelés újabb segédeszközei előtt; ha valamely, bár még oly jó és természetes trágya-szerről hall nemcsak fitymálja, hanem kézzel-lábbal védekezik a »surrogatum« ellen. Így aztán nem csoda, ha a sokkal jobb magyar föld hektorankint átlag 10—14 hektoliter terménnyel kevesebbet ad, mind például az angol föld, melynek tulajdonosa nem irtózik az ily segédeszközök legracionálisabb alkalmazásától. Sőt nem csupán a rendszeres trágyázás elhanyagolása, hanem egyes helyeken a föld termő erejével való visszaélés is annyira elharapozott, — hogy ha tovább így tart, földjeink termelőképeség tekintetében, nemsokára a leggyöngébbek megett is visszamaradnak.

Újabb időben kormány és a szakközök nagy megerőltetéseket tesznek, hogy földművelésünk helyzetét üdvös reformok által javítsák s a jónak bizonyult mezőgazdasági segédeszközöket népszerűsítsék.

Ez ok indított minket is arra, hogy gazdáink figyelmét egy új kitünő hazai találmányra irányítsuk, melynek alkalmazása lehetővé teszi a földbirtoknak fölötté olcsó és intenzív kihasználását. Ez egy új trágyaszér, az ugynevezett »koncentrált marha-trágya.«

A telepet, mely e trágyaszér előállításával foglalkozik körülbelül, 2 év előtt alapította az ismert S a x l testvérek czég Temesvárott »Első es. és kir. szab. koncentrált marhatrágya-gyár« czim alatt. A telepen a 60-as évek óta egy körülbelül 20 hold kiterjedésű területen 6—7 ölnyi magasságban felhalmozódtak az állati trágya anyagok, úgy, hogy e már óriás dimenziókat öltő trágyahegy elszállításáról komolyan kellett gondolkozni. Ez adta a czégnak az impulzust, hogy a trágya anyag porhanyósításával és koncentrállásával kísérletet tegyen, melyet mint a tapasztalat mutatja — teljes siker követett, mert a gyár készítményei földművelési és nemzetgazdasági körökben a legjobb fogadtatásra találtak s ma már annyira elterjedtek és használtak, hogy a gyár gőz- és sok más legújabb szerkezetű gépei mellett tekintélyes száma munkást is foglalkoztat.

Különösen a mintagazdaságok, melyek eddig főként műtrágyát használtak, most ezt a temesvári gyár koncentrállt marhatrágyájával cserélték fel, vagy egyidejűleg alkalmazzák mind a kettőt.

A Saxl-féle trágyaanyagának számos más jó oldala mellett az az elvitázhatatlan előnye van a közönséges műtrágyával szemben, hogy a földművelésnek legjobb elvén, az álláló-trágyagazdaságon alapszik és tulajdonképen nem áll egyébből, mint az álláló-trágyagazdaság népszerűsítéséből, melynek czélja: visszaadni a földnek az állati trágya útján mindazokat az anyagokat, melyek attól a kihasználás által elvonattak.

A műtrágyával kénytelen a gazda a tulajdonképeni hasznos alkatrészek mellett: mint nitrogén, phosphorsav és kali, ezekkel arányban nem álló nagymennyiségű nemcsak értéktelen, hanem még hatalmas részeket is használni, ami a Saxl-féle

trágya anyagnál nem történik, miről meggyőződhetünk, ha annak alkatrészeit ismerjük. E trágyában van:

Egész szerves alkatrész 70%
Hamu 30%

100 rész száraz alkatrészben:

Víz 9.16%
Könnyen oldható phosphorsav 2.30%
Nehezen oldható phosphorsav 3.02%
Nitrogén (Légeny) 3.05%
Kali (K₂O) 1.92%
Kénsav (SO₂) 0.78%

Ez az összetétel eléggé mutatja, hogy a koncentrált marhatrágya kitűnően alkalmas egy gabnafélék mint minden más mezei termények trágyázására. Nem képzelhető sem jobb, sem könnyebben kezelhető trágya mint a nevezett temesvári gyár terméke és bizonyára jó szolgálatot teszünk a magyar gazdaközönségnek s ezáltal a hazai mezőgazdaság ügyének, ha ez új trágyaszerezrel, mely rövid fennállása óta a szakkörökben oly kitűnő fogadtatásra talált — az ideai nagykorúsi gazdasági kiállításon pedig első díjat: arany érmet nyert — megismertetjük és kívánjuk, hogy e gyár hazánkban az óhajtott üzleti virágzásnak induljon.

Kovács Sándor.

Lathyrus silvestris.

— Egy kitaró takarmánynövény hon oktatásában. —

Talán nem lesz érdektelen a kiválóan homok talajjal bíró gazda közönségére, egyet más hallani egy oly új illetve újjáidomított takarmánynövényről, a mely szakutódosok és a föfedező Wagner tanár véleménye szerint — hivatva van a mai közgazdasági rendszert, különösen a homoki gazdaságokét alapjukban átalakítani.

Legfőbb feladatunk volna a homoktalajok részére kitaró, táplálékus takarmánynövény termelésének meghonosítása, mert ölm súlylál nehezedik a homoki gazdára a fokozott trágyatermelés szükségessége, melyet csakis drága erőtakarmányok beszerzése után érhet el. Egy fehéryedus takarmánynövény, mely képes volna annyit vagy talán még nagyobb hozamot biztosítani, mint bármely más luczernaféle, megbecsülhetetlen és kiszámíthatatlan haszonnal járna ránk homoki gazdákra.

Mily értékelkedés állana elő a homoktalajoknál, ha sikerülne e kitaró és időjárásnak és téli fagnak ellentállani képes, táplálékus nyers takarmány meghonosítása, az nem szorult további fejtegetésre.

Wagner tanár, e növény iránt következő felvilágosítással volt szives szolgálni: E takarmánynövény óriási hozamánál fogva mind magtermésre, mind pedig takarmánytermésre nézve száraz, homokos talajokon hihetetlennek tetsző mennyiséget eredményez. A tavalyi más takarmánynövényekre kedvezőtlen túlszáraz időjárás mellett katasztrális holdanként 15—19 métermázsza magtermést és 65—75 métermázsza takarmánytermést adott, és ebből tűnik ki, hogy még tartós szárazság sem képes a hozamot kevesbiteni; mert a növény gyökérzete oly óriási mélységbe hatol, a mely nem szárad ki, t. i. 20—20 lábnyi sőt néha még nagyobb mélységben dolgoznak a gyökerek, és ezáltal az altalajt lazítva, porhanyítva kalászos növényekre alkalmassá készítik elő.

A Lathyrus silvestris Wagner beszámolója Magyarországban tartzkodása alatt először Heves megyében lelte vadon nagy kiterjedésben, hol is azt tapasztalta, hogy a kérdő vadállatok különös előszeretettel keresték fel, úgy hogy a vadak számára kitétt luczerna szénát azok csak a végső szükségben fogyasztottak, hanem inkább a hó alól kikandikáló száraz Lathyrus kórókat ették. Pozsony mellett szintén kiterjedt mértékben találta fel a Lathyrust, később pedig Németországban Westfáliában.

A Lathyrus silvestris a legigénytelenebb évelő takarmánynövény, mely ugyanazon a helyen 10—15 sőt több évig is kitaró. A talajiránt

ugyszólván semmi követelése sincs, természetien még az oly homokon és omladványos törmelék talajokon is lehet, melyeken egyéb növény egyáltalában nem exisztálhat. Rendkívül erősen kifejlett gyökérrendszere folytán a talajban levő legesekélyebb mennyiségű ásványi tápanyagokat is fel tudja használni; organikus nitrogént a talajban nem szükségel, sőt nem is tűr, mi abból tűnik ki, hogy a friss tárgyákban kiveszett, míg a trágyázatlan talajon jól diszlett; a régen trágyázott talajokon azonban sem káros, sem előnyös hatása a trágyának konstatálható nem volt. A gyökerek telvék apró nitrogén csomókkal, jobban mint bármely más hüvelyes növénynél, s innét magyarázható a nitrogén iránti igénytelensége, képes lévén a levegő nitrogénjét nagy mértékben összegyűjteni és azt saját hasznára fordítani. A szárazságot igen jól kibírja, 1863-ban például midőn a luczernát egyszer, és pedig májusban lehetett csak kaszálni, a Lathyrus silvestris háromszor volt kaszálható. Mindehhez járul nagy tápanyag tartalma.

Tény ugyan, s ezt tagadni nem lehet, hogy a Lathyrus silvestris az állatok zölden nem kedvelik, mert benne egy kesernyész alkoholoid az u. n. gentianin van, de ha hozzá szoknak, szívesen és jó étvágyal fogyasztják. A szénájában azonban ez az alkoholoid igen esekély mértékben található, ugyszintén a belőle készült savanyított takarmányban is, és ilyen állapotban a házi állatok mohón zabálják.

A Lathyrus silvestris kultiválása száraz klímánk alatt, kétségkívül nagy jelentőséggel bír, mert benne oly proteindus takarmányunk lehet, minők csak a drágán vásárolt erőtakarmányok. A kísérletek vele mindenestre ajánlatosak.

H—r l.

IRODALOM.

— **Költe m é n y e k** — írta Jozgics János, baranyamegyeci Jánosi plebános, ára 1 frt; megrendelhető szerzőnél. — A szép és mély vallásoságról tanuskodó munkát ajánljuk Olvasóink figyelmébe. Lapuk jövő számában egy hazafias költeményét fogjuk közölni mutatónyul.

A nő tényleges rendeltetése. — Tanulmány, fordította és bővített Felek József, Foktői ref. lelkész. A nőnevelés érdekében kiadott e kitűnő munkát ajánljuk nőink figyelmébe. A megrendelések Foktőre intézendők. A 155 oldalra terjedő derék mű ára csak 1 frt. —

A kender természetrajza, termelése és kikészítése című szakmunkára hirdet előfizetést Bakay Nándor, Szegeden.

A munka megjelenik már szeptember 18-20-ig tartalmu lesz, 100—120 magyarzó ábrával. — Földbirtokosaink, a tudományos testületek és gazdasági egyletek figyelmébe melegen ajánljuk a munkát.

Az elvált asszony címet viselő Csiky Gergely kitűnő drámaírónk legújabb, érdekesítő társadalmi regénye, melyet egyenesen a Pesti Hirlap számára írt s melynek közlését e lap a jövő hó elején kezdi meg, mint már 3-ik regényt az ápril—júniusi negyedben. A Pesti Hirlap, mely ma közölszerés szerint a legelőkelőbb s legértelmesebb lap, melyben a komoly közleményeket mulattatókkal találjuk vegyítve mindennap kivétel nélkül, ami főelőnyét képezi az úgynevezett »nagy« de unalmas lapokkal szemben, legújabbban azt az elismerésre méltó rendszert hozta be, hogy igen hosszúra nyúló regényeket nem közöl, hanem minden negyedévben 3—4, jól megválogatott regényt hoz; ha ehhez vesszük a nagy gonddal szerkesztett rovatokat, kivált a bőségre és eredeti érteztülésre nézve a legnagyobb bel- és külföldi lapokkal versenyző gazdag hir- és távirati rovatot, a legjobb nevű írők által szolgáltatott sok kitűnő tárczát, mulattató karcolatokat, melyeneket ily számmal egy más lapban sem lelünk, az előfizetőknek ingyen járó heti zene-mellékletet, a szerkesztői üzenetek rovatát, mely tanulságos és mulattató egyszerre, — úgy méltán be kell ismernünk, hogy 1 frt 20 kr. havi és 3 frt 50 kr. negyedévi előfizetési árért többet adni és többet igényelni valóban nem lehet. Azoknak, kik a lapot talán még kevésbbé ismerik, levelezőlapon nyilvánított óhajra egy hétig ingyen küld mutatónyul-számokat a kiadóhivatal (Budapest, Nádor utca 7. sz.), hová az előfizetési pénzek küldendők s ahol a hónap bármely napjától kezdve lehet előfizetni.

Eladó ház,

Egy 8 szoba, 1 eselédzsoba, előszoba konyha, 2 padlás, fészer, kocsiszín, istálló, pincze, és 3 udvarból álló ház a legkedvezőbb feltételek mellett örök áron szabad kézből eladó

Pakson, az urutczában.

Balás Sandor.

6—10

és neje háztulajdonos.

Városligeti

Testegyenésítő gyógyintézet Budapesten,

(ezelőtt Dr. Fischhof-féle vizgyógyintézet) Hermina-ut 1525.

Van szerencsénk a t. közönséggel tudatni, miszerint a mai napon a fenti gyógyintézetet megnyitottuk. Intézetünk a főváros egyik legmagasabb, kisebb és nagyobb részben egyaránt, ugyanazon területen, melyet eddig a Dr. FISCHHOF-féle városligeti vizgyógyintézet foglalt el. — A 44,000 négyzet méternyi területen befűtött telken épült Cottage-épület 30 tiszta, egészséges, külön b-járattal ujonnan átépített szobát foglal magában. — Casinóval, zárt és fűtött folyosóval, tekepályával, lugasokkal stb., stb.

A fővárossal való összeköttetést lóvonatok és társaskocsik közvetítik.

I. és saroklábat, donga-gacsos térdet. — IV. Gyermekekűdést és következményeit. — V. Zuzodásokat, csúzt és kőszvényt.

Készülékünk a plastikai művészet legmagasabb fokán állván, megvalósítja a modern testegyenésítő legmerészebb követelményeit, minőlfogva minden betegnek kivétel nélkül a főnnjárást és az egészséges fekvésű inteztetünk tiszta levegőjében való szabad mozgást de első sorban a műtét [operáció] teljes mellőzését lehetővé teszik. Az eddigi hidegviz gyógykezelés folytatattatik.

Bővebb felvilágosítást úgy az egyéb ezuttal fel nem sorolt betegségek gyógyítását — mint házi szobák, zatuokat illetőleg könyvecskébe fűzött értesítőink nyujtanak, melyekkel kívánatra bérmentve szivesen szolgálunk. Ezen, közhazasznulintézményünkre kérjük a t. közönség pártfogását.

Kiváló tisztelettel:
dr. VEREBÉLYI LÁSZLÓ
felelős főorvos, egyetemi m. tanár
a S. éfania gyermekkorház sebésze

Igazgatók:
dr. RÓTH ADOLF
testegyenésítő
az intézeti betegk rendelő orv. sa

FISCHER GYÖZŐ
cs. k. udv. szállító orvos. seb., mű
és testegyen. segélyművek gyár. sa.

Felelős szerkesztő és lapulajdonos: Balás Sándor.

Pakson, 1888. Nyomatott Rosenbaum Márkusnál.